

Va ser *Petita crònica d'un professor de secundària* (2001) el llibre decisiu. Toni Sala encara avui és recordat en trobades, taules rodones o articles per ser-ne l'autor. Un llibre que partia de la seua pròpia experiència i que verbalitzava d'una manera gens simplista, sense buscar un cap de turc, les contradiccions d'una professió socialment essencial, però, malgrat tot, injustament desprestigiada. L'autor presentava una breu però efectiva incursió en la tasca quotidiana d'un professor de secundària i aconseguia així bastir una espècie d'homenatge gens altisonant, en què no es perseguia la consagració heroica del docent, però on es podia palpar la decepció o el patiment. L'èxit d'aquesta crò-

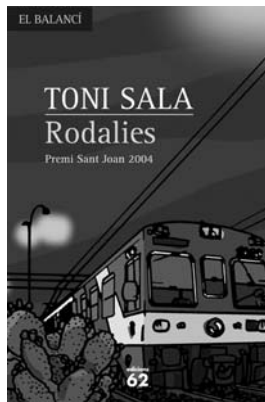
nica, a banda d'assegurar-li un ressò mediàtic i el consegüent accés al gran públic, també li va mostrar la validesa d'una fórmula literària que la crítica ha identificat com «la divulgació d'aspectes de l'actualitat dotats d'interès humà» i que va reproduir oportunament, per bé que amb variacions més o menys encertades, a *Goril·la blanc* (2002), una biografia de Floquet de Neu i a *Un relat sobre la nova immigració africana* (2003), on es resseguien vint-i-quatre hores en la vida d'un immigrant gambià al Maresme.

A banda d'aquestes obres en què l'autor transgredia volgudament la frontera dels gèneres narratius i de la ficcionalitat,

Sala ja havia publicat una novel·la, *Pere Marín* (1998) i dos llibres de contes, *Entomologia* (1997) i *Bones notícies* (2001), que havien rebut elogis reiterats per part de la crítica. Aquest fet es repeteix amb *Rodalies*, una novel·la inquietant i gens passatgera que fou guardonada en el seu moment amb el Premi Sant

Joan 2004. En aquesta segona novel·la del narrador empordanès, ens endinsem, mitjançant un personatge amb certes reminiscències del Meursault camusià, en un viatge on regna l'obscuritat i la incertesa, però també la casualitat i el joc amb el destí propi. El narrador ho deixa ben clar al principi de la novel·la: «Qualsevol dia ho havia de fer. Agafar

el primer tren que passés i deixar-se endur. Pujaria al tren i el tren entraria en un túnel. Només deixar-se endur. Ara és a dintre aquest túnel.» El personatge de mitjana edat, propietari d'un bar, anònim –com ho era el protagonista de *Cara d'àngel*, la darrera novel·la de Jordi Coca, que també interactuava clarament amb el llegat literari de l'existencialisme– és el prototipus de persona de vida grisa i monòtona, fortament decebut de la pròpia trajectòria vital, però, sobretot, víctima d'una covardia que arrossega i que li impedeix prendre qualsevol decisió sobre la seua existència: «Una dona modèlica, un negoci que funciona, uns

clients consolidats... I una gran insatisfacció.» Per això, un dia determinat, mogut per un croquis dibuixat en un tovalló de paper, però, sobretot, per la necessitat de desfer-se d'un passat que el manté en un constant estat d'ensopiment, ix de darrere de la barra del bar per anar a buscar un bocinet de llibertat. El far es converteix en el primer punt de referència després de pujar al tren, quan ja «s'ha tret tot el passat de sobre», qualsevol pertinença que el lligue a una vida que comença a desestimar. Aviat, però, trobarà un nou llast en la seua fugida, una acompanyant per al seu curt viatge. Una simple coincidència? Primer és ell qui la busca, però a la segona part de la novel·la «ell es deixa seguir». En qualsevol cas, la prostituta, també anònima, s'aferra al personatge anònim perquè, com ell, també fuig, sense un rumb fix. De *Rodalies* se n'ha valorat l'efectivitat descriptiva, especialment quan el narrador s'ocupa del paisatge costaner català, real i malmès, desconegut i feréstec. L'espai de la vall entre autopistes i urbanitzacions, on transcorre una bona part de la segona meitat de la novel·la, és un illot alienat on sobreviu un pastor arrelat a una terra que va perdent la identitat. Un indret inhòspit, que no és altra cosa que la *rodalia* del lloc conegut i quotidià que el protagonista sembla haver deixat enrere, on es troben imatges naturals, remarcables, com aquesta: «Al peu del camí, un

pollancre sense fulles aixeca l'esquelet crispat d'una mà cap al cel. Un pollancre alt i gros para una teranyina de branques primes, que s'enreden i broden filigranes negres al teixit de l'aire.» A banda d'això, però, voldríem destacar un aspecte que té a veure amb l'estil, concís i sobri, de la novel·la de Sala. Un estil deutor i hereu, sens dubte, de narradors com Manuel de Pedrolo o Estanislau Torres, com ja ha assenyalat Joan Triadú. Però també d'un jove Espinàs novel·lista que ja a principis dels anys cinquanta va irrompre amb una novel·la, *Com ganivets o flames*, que també presentava un personatge turmentat per una vida anodina i buida.

A *Rodalies*, el robatori del quadre, la baralla amb el lladre o la persecució policial, esdevenen els ingredients anecdòtics d'una narració amb pinzellades de novel·la negra, que acaba esdevenint una flirteig interessant amb la pròpia tradició, ben assimilada, ben digerida. La novel·la planteja el recorregut físic i existencial d'un personatge inquietant amb una vida poc *autèntica*. Un recorregut que mostra en tot moment la difusa –i per això desafiant– frontera entre la quotidianitat i el no-res, entre la transcendència i la banalitat, entre el destí i la casualitat o entre el trajecte i el viatge.

Isabel Moll

Universitat Autònoma de Barcelona

